

ORNIS FENNICA

1931

SUOMEN LINTUTIETEELLISEN SEURAN JULKAISEMA
UTGIVEN AV ORNITOLOGISKA FÖRENINGEN I FINLAND

N:o 2

Toimittajat: Tri *Pontus Palmgren*, Helsinki —
Bulevardi 17, maist. *Einari Merikallio*, Kerava.
Toimituksen osoite: Tri *Pontus Palmgren*,
Helsinki — Bulevardi 17.
Vuosikerran tilaushinta: Smk. 50:—, ulko-
maille Smk. 50:—

Redaktörer: Dr *Pontus Palmgren*, H:fors —
Bulevarden 17, mag. *Einari Merikallio*, Kerava.
Redaktionens adress: Dr *Pontus Palmgren*,
Helsingfors — Bulevarden 17.
Prenumerationsavgift per årgång: Fmk 50:—
till utlandet Fmk 50:—

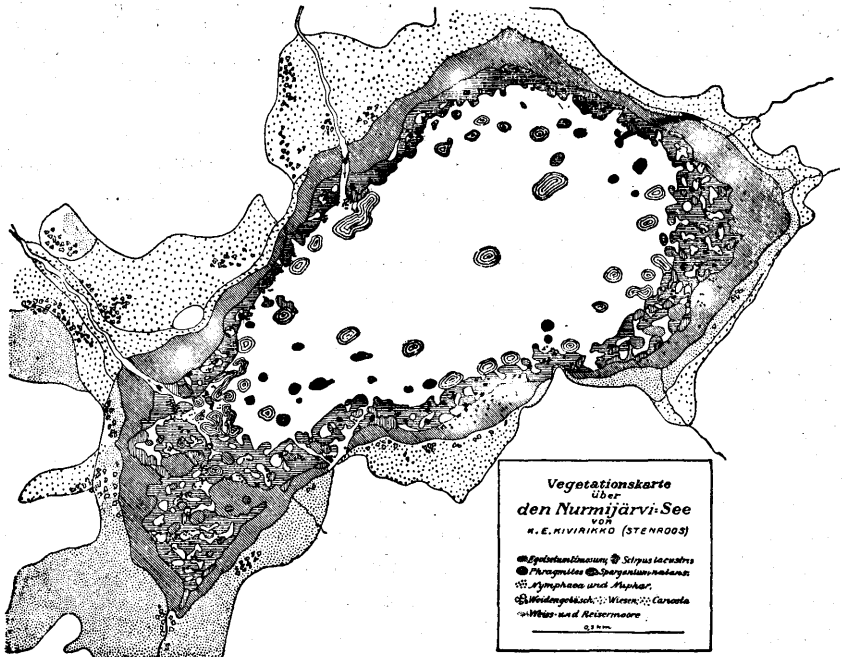
Bezugspreis für Abonnenten im Ausland Fmk 50:—

Lintumaailma Nurmijärven rannoilla.

K. E. KIVIRIKKO.

Nurmijärvestä on kohta vain muisto jäljellä. Se olisi kyllä aikanaan suoksi muuttunut, kuten tuhannet järvet sitä ennen, mutta olisi toki vielä kauan säilynyt lintujen tyyssijana, kalojen ravintoaltaana, ellei ihminen kovin kourin olisi sitä käynyt repostelevaan, väkivalloin pelloksi ja niityksi muuttamaan. Sen lasku-uomaa Luhtajokea syvennettiin, vesi laskettiin vähiin, ja näin jäi siitä jäljelle vain kapea keskusta ja laajat vesijätöt.

Vielä 30 vuotta sitten se oli oikea ihmejärvi, joka tarjosi kymmenelle kalalajille runsaasti ravintoa, mutta myös linnuille mieluisan oleskelupaikan. Järvi sijaitsi n. 40 km päässä Helsingistä pohjoiseen samannimisessä pitäjässä. Mittaa siinä oli 2,5 km, leveyttä vain 1 km, pinta-alaa jotenkin 2 km. Levein se oli itäpäästä, lännessä vain 0,5 km. Sen pinta oli 53 m merenpinnan yläpuolella. Syvyys vaihteli 1—3 m, veden korkeudesta riippuen. Siihen laski pohjoispuolelta Rajamäen lähteistä alkava Kyläjoki, luoteesta Luhtajoki lähti kuljettamaan vettä Vantaaseen. Itäinen rantatöyry kirkon puolella oli vähän jyrkempää, pari kolme mäkeä ja kalliota etelässä, yksi pohjoisessa ulottui melkein rantaan saakka, mutta muualla olivat rannat alavaa suota, niittyä tai peltoa. Tulvan aikana keväällä tai pitkällisistä syysateista kohosi vesi järvestä lähes pari metriä leviten alaville maille, jolloin aidanseipäät vain rivissä näkyivät vedenpinnasta ja ladot yksinäisinä töröttivät kaukana rannasta. Onneksi tulvia ei kestänyt kauan, joten kasvavat puut eivät sanottavasti kärsineet, vaikka joutuivatkin pari kertaa vuodessa vedessä seisomaan.

Luhtajoki virtaa pitkän matkaa alavien niittymaitten ja peltojen halki, jotka kauempana yhä laajenevat siellä missä ennen matala Kuhajärvi sijaisi. Nurmijärven ympäristöt olivat sangen vaihtelevia. Pohjoisrannikon mäki kohosi 22,4 m pintaa ylemmäksi, etelärannan mäet 38—40 m, mutta luoteessa, lännessä ja lounaassa olivat alavat maat kilometrin päässä tuskin kahtakaan metriä korkeammalla. Kaikkialla jatkui rantakasvisto välittömästi veteen lajien vaihtuessa metri metriltä sitä mukaa, mitä lähemmäksi avovettä se kasvoi. Kaikkialla muodosti järvikortte *Equisetum limosum*, vaaleanvihreitä niittyjä muistuttavan peitteen, jonka leveys vaihteli 25—200 m. Levein oli kortkasvisto järven länsi- ja etelärannoilla. Missä tämä kasvisto oli harvempaa, siellä kasvoi kortteen seassa leveälehtinen sarpio *Alisma plantago*, sarjarimpi *Butomus umbellatus*, haarapalpakko *Sparganium ramosum*, jonka vaaleanvihreät lehtimättäät erotuivat matkan päähän, suorapalpakko *S. simplex*, apilamainen raate *Menyanthes trifoliata*, keiso *Cicuta virosa*, suokaisla *Scirpus palustris*, mättäissä kasvavat lapinsara *Carex vesicaria*, ja viilosara *C. acuta*, ojasorsimo *Glyseria fluitans*, vesikuusi *Hippuris*, sekä lisäksi useita vitalajeja *Potamogeton*, vesisherne *Utricularia* ja pikkulimaska

Lemna minor, jonka lehtimäinen varsi toisinaan peitti laajat alat. Tätä vaaleata kasvistoa reunusti maan puolelta runsas suokasvisto, jossa oli useita sammallajeja, vihvilöitä *Juncus*, suolake *Triglochin*, kurjenmiekkä *Iris*, kalla, saralajeja, komea jokileinikkö *Ranunculus lingua*, rentukka *Caltha*, suokurjenjalka *Comarum*, rantakukka *Lythrum*, ranta- ja terttualpi *Lysimachia vulgaris*, *thyrsiflora*, lemmikki *Myosotis* y. m. Kortevyöhekkeen ulkopuolella levisi kaislavyöhyke *Scirpus lacustris*, joka täytti järven kummatkin päät. Kaislikko ei kuitenkaan ollut ihan yhtenäistä, kuten kortisto, vaan kasvoi pikemminkin isompina laikkuina, joiden välissä oli avovettä. Siellä täällä kaislikon keskellä oli järviruohoa *Phragmites*, jonka ruskea röyhy kohosi runsaasti toista metriä vedenpinnan yli. Kaislamättäitten välissä kasvoi lumpeita, joista erikoisesti mainittakoon pieni Suomen lumme *Nymhea tetragona*, ulpukka *Nuphar luteum*, uistinviita *Potamogeton natans*, suorapalpakko ja limaska. Kokonaan vedenalaisista lajeista mainittakoon vesirikko *Elatine triandra*, vesisherne, useat vitalajit, pari vesisammallajia ja näkinparta *Nitella*, joka paikoitellen puki pohjan tiheään peitteeseen. Lisäksi tuli kanadalainen vesirutto *Helodea canadensis*, joka pyrki täyttämään kaikki paikat. Varsinaisen kaislavyöhykkeen ulkopuolella kasvoi vielä monin paikoin ahvenviita *P. perfoliatus*, ja kellupalpakko *Sparganium natans* rengasmaisina ryhminä kaukana ulpallakin.

Järven länsipäässä oli laaja rahkasuo, josta jo isoja aloja oli ojitettu ja pelloksi kuokittu, mutta paljon oli vielä ihan koskemattonta alkuperäisen kasviston varassa. Pehmeän sammalpeitteen siinä muodosti rahkasammal *Sphagnum*, paikoitellen myös karhunsammal *Polytrichum*, ja tästä peitteestä kohosi suopursu *Ledum*, juolukka *Vaccinium uliginosum*, vaivaiskoivu, suokukka *Andromeda polifolia*, kanerva, variksenmarja *Empetrum*, puolukka, karpalo, muurain, niittyvilla *Eriophorum*, kihokki *Drosera*, muutamia saralajeja ja heiniä. Reunoissa kasvoi ensin isompaa männikköä tai koivikkoa, keskellä oli rahkasuo aukeata ja siinä oli kanerva, variksenmarja, suokukka, karpalo, muurain ja niittyvilla erittäin valtavia. Jokien suupuolella muodostivat isot saralajit *Carex vesicaria*, *acuta*, *ampullacea*, laajoja luhtaniittyjä, ja kauempana niiden liepeillä kasvoi useita pajulajeja m. m. leväpaju *Salix lapponum*, ja hanhenpaju *S. repens* taajoina pensaikkoina. Niitä kyllä karsittiin joskus maan tasalta, mutta kun moni paikka oli multahautoja täynnä, saivat ne niiden varsilla kasvaa rauhassa.

Mitä vielä tulee varsinaiseen järveen, tapahtui siinä yhtenäen muutoksia. Talvella jäätivät rantavedet pohjiaan myöten, ja kun kevät tuli äkkiä ja lisäsi vettä järveen, kohosi jääpeite nostaen pohjan mukansa. Näin kuljettivat jäät isoja mutakimpaleita paikasta toiseen, ja missä ennen oli tiheä kortisto, siihen muodostui kuoppa, missä ennen oli avovettä, siellä kohosi nyt mätäs kasvinensa. Elokuussa kukin talo niitti osuutensa rantakortistosta pohjia myöten paljaaksi ja itselliset korjasivat kaislat ruuhiinsa, joten järvi tuli aukeaksi kuin varhain keväällä.

Tämmöinen oli se tausta, jossa alati pidin silmällä lintumaailmaa kesäkuukausina lähes kolmenkymmenen vuoden ajalla. Ani harvoin jouduin sinne jo toukokuun puolivälissä, toisinaan olin siellä vielä syyskuun ensimmäiset viikot, jolloin useat muuttolinnut olivat jättäneet seudun, mutta toisia pohjoisesta päin oli vasta tulossa.

Nurmijärvi v. 1900. Kuvassa näkyviä laakeapohjaisia ruuhia oli järvessä n. 40.

Merkillistä kyllä ei järvessä pitkiin aikoihin ollut kuin pari pesivää sorsalajia: sinisorsa *Anas platyrhyncha* ja tavi *A. crecca*, mutta kumpiakin oli järven pieneen pinta-alaan nähden aika paljon.

En päässyt koskaan niin pitkälle, että olisin voinut sanoa, miten monta paria niitä pesi järven rantamilla, ja sitäpaitsi niiden luku vaihteli eri vuosina. Mutta paraimpina vuosina sinisorsia lienee ollut satakin paria, taveja puolet siitä. Keväällä ne tulivat jo huhtikuussa. Ei ollut järvi vielä jäästä kokonaan vapaa, tuskin oli jäälevy paikaltansa liikahtanutkaan, mutta irti se jo oli pohjasta ja alavilla rannoilla oli sulavettä enemmänkin. Silloin siellä äanteli iltaruskossa sinisorsa. Niitä tuli päivä päivältä yhä enemmän, siihen jo ilmestyi toveriksi tavi, jonka kimakka ääni erottui selvästi, ja iloista kuhertelua ja pärskettä jatkui myöhään yöhön. Pian ne olivat löytäneet sopivan pesäpaikan vaivaiskoivun juurella suon laidassa, toisinaan taas kaukana metsän kätköstä, josta emon useasti nähtiin poikasiaan kuljettelevan maantienkin poikki. Varhaisina vuosina toukokuun viimeisinä päivinä kuului piipitystä ruohikosta.

Viidentenätoista heinäkuuta olivat sorsanpojat vielä niin pieniä, että tuskin yksikään niistä osasi lentää, ja silloin jo alkoi kauhea sota, jota jatkui kaiken päivää myöhään iltaan. Pyssyt paukkuivat, sorsa toisensa perästä kellähti seljälleen, joku hätäntynyt emo lennosta tipahti, ja usein koko poikue jäi yhdellä laukauksella. Satoja sorsia sai silloin surmansa muutamana päivänä, kunnes ampuminen lakkasi ja metsästäjät ripustivat pyssynsä naulaan. Mutta tuskin kului ainoatakaan päivää myöhään syksyyn saakka, jolloin ei joku laukaus sorsia kaatanut. Onneksi niitä myöhemmin tuli muualta, ja joukossa oli runsaasti haapanoita *Anas penelope*, jouhisorsia *A. acuta* ja joitakin lapasorsia *Spatula clypeata*. Ne olivat arkoja ja varovaisia ja pelastivat tavallisesti henkensä. Niiden saapuminen antoi uutta eloa, niillähän oli omat tavat ja äänet, ne lensivät eri tavalla kuin sinisorsa ja tavi, ja niiden silhuetit erottuivat selvästi parven lentäessä.

Kun eräänä vuonna järveen ilmestyi kanadalainen vesirutto, joka uhkasi tukkea kaikki paikat, ja mättäitä kasvoi entistä enemmän, ilmestyi siihen nokikana *Fulica atra*, silkkiuikku *Podiceps cristatus*, mustakurkku-uikku *P. auritus*, punanarsku *Nyroca ferina*, ja haapana, joista 4 ensinmainittua kuului järven lintumaailmaan yhtä varmasti kuin sorsa ja tavi. Uikut tekivät pesänsä vedenpinnalle kelluviksi, nokikanan pesät olivat rantaruohikossa, punanarskun rantamättäällä. Mutta rauhassa ne eivät saaneet olla. Vesilintujen mukana lisääntyivät varikset. Ne eivät jättäneet vesilintuja rauhaan, vaan ryöstivät pesän toisensa jälkeen. Uikut eivät kauaa surreet

menetettyjä aarteitaan, rakensivat toisen pesän tiheämpään ja korkeampaan ruohikkoon, munivat uudelleen ja saivat ehkä olla rauhassa. Vielä elokuussa niillä joskus oli pieniä, raitaisia untuva-poikasia, jotka piipittäen emoansa seurasivat ja ehkä ennen talven tuloa kasvoivat lentoon kykeneviksi.

Muuttoaikoina laskeusi ohilentävä alliparvi *Clangula hyemalis* keskelle selkää, jossa se huuteli kaiken yötä, jatkaen matkaansa taas aamun koitteessa. Kaislikon ulkolaidassa vieraili joskus keskellä kesääkin yksinäinen mustalintu *Oidemia nigra*. Joskus niitä oli kokonainen parvi, tietenkin kaikki tyyni vanhoja poikia, jotka eivät olleet löytäneet kumppania ja siitä syystä harhailivat paikasta toiseen. Näki siellä usein telkkäparvenkin *Bucephala clangula* tai yksinäisen linnun, joka viipyi järven ulapalla viikon tai pari, samoin tukkakoskelon *Mergus serrator* ja tukkanarskun *Nyroca fuligula*, jopa joskus kaakkurin *Colymbus stellatus*, tai kuikan *C. arcticus*. Härkälintukin *Podiceps griseigena* sukelteli toisinaan kaislikossa, ehkäpä se siellä joskus pesikin, ja varemmin keväällä ja myöhään syksyllä hanhiparvikin siellä levähti. Kalalokki *Larus canus* lennelti silloin tällöin siitä ohi, löysi muutaman kuolleen kalan murkinaksi ja katosi taas. Joskus näki tiirankin *Sterna hirundo* siellä kalastelevan, ja kerran 3 p:nä syyskuuta 1891 sinne eksyi yksinäinen mustatiira *Chlidonias niger*, joka uteliaisuuteni tyydyttämiseksi sai jättää pyyntinsä ikipäiviksi.

Järven rannalla piipitti rantasipi *Tringa hypoleucos*, istui tavalisesti ruuhien laidalla kumartaen ja lyhyttä pyrstöä heiluttaen. Rantaniityillä ja rahkasoilla huuteli isokuovi *Numenius arquata* tuttua vihellystään. Iltasin se istui ladon katolla surullisesti viheltäen, ja kun se sieltä lentoon lähti ja levitetyin siivin maata lähestyi, sen ääni kiihtyi yhtämittäiseksi väräjämiseksi, kunnes lintu laskeusi mätälle ja pari kertaa pitempään huutaen asettui levolle.

Samoilla alavilla mailla, joissa kuovit pitivät kuherteluaan, asusti muutamia taivaanvuohia *Capella gallinago*. Ne piileskelivät taitavasti heinikossa ja useasti niitä pyrähteli lentoon parin metrin päästä voimakkaasti määkyen. Vallattomasti heittelehtien sinne tänne ne katosivat kauas, joskus korkeallekin kohosivat. Keskipäivällä taas koiras istui ladon katolla äännellen „tik, tak, tik, tak“. Muutaman kerran vieraili siellä näiden joukossa heinäkurppa *C. media* tai syksyllä pieni taivaanvuohi *Lymnocyptes minimus*, joka vast'ikään oli Lapista saapunut. Samalla niityllä pesi edelleen ruisrääkkä

Crex crex, joka narisi kaiket yökaudet läheisellä ruispellolla. Sen pesästä löysin kerran, 28. VII. 1888, 10 munaa joen rannalta.

Kun päivä päättyi ja luonto asettui levolle, heräsi rantaheini-kossa kaislarääkkä *Porzana porzana*, jonka olemassaoloa päivällä ei kukaan olisi voinut aavistaa. Kimakka vihellys kuin piiskan isku tasaisessa tahdissa kuului samasta paikasta aina siihen saakka, kunnes päivä alkoi valjeta. Sen pieniä mustia poikasia näki joskus iltaisin mutamättäillä.

Muita kahlaajia en luullut paikkakunnalla olevankaan, kunnes kesäkuun 13 p:nä 1893 liro *Tringa glareola* lehahti lentoon keskellä aukeata rahkasuota. Siihen se jätti neljä isopilkkuaista munaansa, jotka jo olivat pitemmän aikaa haudottuja. Olihan liro loppukesällä jo heinäkuun puolivälistä alkaen perin yleinen järven rannoilla, suurin parvin niitä laskeusi niitetyille korteläjille ja rantamättäille, mutta neidän olivat Lapista tulleita, kuten valkoviklo *Tringa nebularia*, mustaviklo *Tr. erythropus*, suokukko *Philomachus pugnax* ja sirriäiset *Calidris temminckii*, jotka jo olivat saaneet asiansa järjestykseen ja nyt palasivat takaisin. Ryhdyin innokkaasti etsimään ja huomasinkin etäämpänä pari poikuetta, jotka vast'ikään olivat kuoriutuneet. Yksinäisen pitkänokkasirriäisen *Calidris ferruginea*, joka istui ruuhen laidalla, ammuin 29. VIII. 1895.

Sitten ilmestyi järven rannoille työttöhyppä *Vanellus vanellus*, joka v. 1898 ensimmäistä kertaa pesi niityn mättäälle. Se oli outo tapaus järven lintumaailmassa. Omituinen nirisevä ääni kuului kauas toiselle rannalle tyynenä kesäiltana. Varikset niitä yhteenään härnäisivät ja ryöstivät keväisin munia niiden pesistä.

Pikkulinnuista, jotka pesivät järven rantamilla, mainitsen vain pajusirkun *Emberiza schœniclus*, ruokokertun *Acrocephalus schœnobœnus*, keltavästäräkin *Motacilla flava*, niittykirvisen *Anthus pratensis* ja pensastaskun *Saxicola rubetra*. Enimmin huomiota herätti ruokokerttu. Jo varhain toukokuun lopulla ja kesäkuun alkupäivinä, kun kalastajat yökaudet ruuhessansa istuen odottivat lahnan kutua, pitivät nämä pienet, kirjavat linnut laulajaisia, joissa oli melkein kaikkia mahdollisia ääniä: vihellystä, hiomista, naputusta, sirinää, nirinää ja mitä helakoimpia huiluaäniä. Hiljaa kaislikossa oltaessa lintu syksypuoleen tuli yhä lähemmäksi, istahti ruuhen laidalle, huomasi jossakin laitalaudan uurteessa vesiperhosen ja siepasi sen nokkaansa vähääkään pelkäämättä. Luottavasti se päättänsä käänteli ja veneessä istujan silmiin katseli. Komea lintu on

myös kaislasirkku, kun se korren varassa istuen laulelee lyhyttä säveltään. Mainittakoon vielä mustarastas *Turdus merula*, jonka pesän ja 5 poikasta löysin lahokannolta järven etelärannalta 17. VII. 1893.

Syksyllä kerääntyivät pääskyt *Hirundo rustica* ja västäräkit suurin joukoin järven kaislikkoon, jossa ne viettivät useita öitä, ennenkuin muuttivat muille maille. Silloin oli rannoilla tirskutusta, kun kukin koetti saada itselleen sopivan makuupaikan. Liian monta lintua korsi ei kannattanut, se taipui ja säikäytti koko parven lentoon useampaan kertaan.

Haukkoja lenteli järvellä yhtenäin. Joku nuolihaukkapari *Falco subbuteo* oli tehnyt pesänsä männyn latvaan vähän matkaa rannasta. Kun poikaset kasvoivat, tarvitsivat ne paljon ruokaa. Senpätähden nuo nopeat lentäjät yhäti lensivät edestakaisin ruohikossa sudenkorentoja pyytäen. Joku pääskykin joutui nuolihaukan saaliiksi, västäräkki vielä useammin. Kalasääski *Pandion haliaëtus*, pyydysteli kaloja melkein joka päivä. Sen pesä oli korkean männyn latvassa 3 km päässä rannasta, ja kalaa tarvittiin paljon. Kuin kivi se usein pudottautui veteen ihan onkimiehen läheisyydessä, ja monesti olisi luullut sen veteen jäävän, mutta siitä se jälleen ilmoille kohosi kantaen kynsissään isoa haukea tai ahventa, ja katosi saalinsa kauas näköpiiristä.

Jo parikymmentä vuotta sitten kuolivat useimmat kalat Nurmijärvestä sukupuuttoon. Oli ankara, lumeton talvi ja järvi jäätyi pohjiaan myöten. Isoja haukia, lahnoja, porhoja ja mateita ajautui jäiden mukana rannoille, ja niitä oli paikoin isoja röykkiöitä. Varikset olivat juuri tulleet vierailta mailta ja täällä niillä oli pöytä katetuna. Suurissa joukoin ne rannoilla repivät jo puoleksi mädänneitä kaloja, ja monet olivat niin syöneen näköisiä, etteivät ymmärtäneet kylliksi peljätäkään. Lensipä siitä yhtäkkiä viereisestä metsästä kanahaukka *Accipiter gentilis* lähellä maata, kohosi varisparven kohdalla ylemmäksi, ja kun ensimmäinen niistä säikähdyksissään ylemmäs kohosi, sieppasi haukka sen kynsiinsä ja vei mennessään kauas rahkasuolle. Suolla oli hetken perästä vain höyheniä ja sulkia merkinä siitä mitä tapahtunut oli.

Nautintorikas oli hiljainen kesäyö järvellä ja sen rannoilla. Sorset ja tavit ääntelivät kukin omalla tavallaan, poikaset piipittivät, kehrääjä *Caprimulgus* hyrräsi suolla tai lenteli äänettömänä vesiperhosia pyydystellen. Käki kukkui, kaislaraäkkä viuhahti kauas

kuuluvasti pimeästä piilopaikastansa, ruokokerttu päästeli kaikenmaailman äänet pensakoista, laulurastas toisteli säkeitään puunlatvasta, toinen etäämpänä vastaili, ja punarinta liritti sointuvaa lauluansa ikäänkuin yrittäen rastaan kanssa kilpasille. Ja kun päivä alkoi sarastaa, alkoivat monet kerttulajit laulajaisiaan, tikka koputti lahoppuuta huudellen omaa ääntänsä, peippo viserteli raikasta lemmentauluaan ja pajulintu toisti saman mollissa. Harakka vain nauroi koko lystille. Kottaraiset ja rastaat tulivat rannalle juomaan ja hakemaan limakotiloita ja matoja poikasilleen.

Syksyn tullen äänet hiljenivät, järvi meni jo ensimmäisenä pakasyönä jääpeitteeseen ja linnut pakenivat pois muille maille.

Jo kauan olivat talonpojat suunnitelleet järven kuivattamista. Piti vain syventää laskuväylää, ja tuossa tuokiossa olisi koko järvi parin neliökilometrin laajuudelta hedelmällistä peltomaata. Kalat, jotka eivät näyttäneet ikänä loppuvan, ahkerasta kalastuksesta huolimatta, jääkööt saamatta, pellot tuottavat enemmän, niin pääteltiin. Kustannukset peittäisi pian runsas sato. Mutta miten kävikään.

Oli laskettu väärin. Väylää olisi pitänyt syventää paljon enemmän. Se ei kyennytkään viemään kaikkea vettä siinä samassa. Ja järvi jäi kuin jäikin kauaksi aikaa keväisin ja syysateitten aikana ennalleen. Keväällä tuskin mitään muutoksia huomaa sen rajapiirteissä, matalampi se ehkä jonkin verran on. Eikä se ihme olekaan, kun vettä valuu joka puolelta samaan notkoon. Vasta toukuun lopulla sen rannat vetäytyvät keskemälle. Ja kun heinikko rupeaa kasvamaan, ei järvestä kohta näe muuta kuin hiukan kimaltelevaa vettä mättäitten välissä sekä lisäksi Kyläjoen ja Luhtajoen yhtyneet uomat. Heinäkuussa saattaa jalkamies jo taivaltaa sen poikki toiselle rannalle, mutta monin paikoin maakamara pahasti notkuu, eikä tallatulta polulta uskalla syrjään poiketa. Ensimmäinen sade pehmittää kaikki paikat, parin kolmen päivän yhtämittäinen sade muodostaa jo isoja laimiskoja, ja kohta koko alava saraaniitty on suurena järvenä jälleen.

Järven mataloitua entistä matalammaksi muuttui sen kasvistonkin. Moniaita entisiä lajeja katosi, mutta niiden tilalle tuli uusia. Leveälehtinen osmankäämi, *Typha latifolia*, mistä lieneekään tullut, kasvaa nyt parin metrin korkuisena pitkin entistä pohjoisrantaa. Lännestä ja etelästä ovat pajupensaikot siirtyneet lähemmäksi keskustaa ja muodostavat nyt joen rannoille läpipääsemättömän kasviston.

Silmäänpistävämmät muutokset koskevat kuitenkin lintumaailmaa. Kun järvessä ei enää ole kuin yksi ainoa ruuhi eikä siinä siis kukaan enää soutele, on ennen niin levoton alue täydellisesti rauhoitettu. Talonpojat eivät enää ammu eivätkä salli muidenkaan sitä tekevän. Sen ovat linnut huomanneet ja asettuneet sinne entistä lukuisammin. Jo varhain huhtikuussa, kun järvi vielä on jäiden peitossa, saapuu tänne joutsenia *Cygnus cygnus* ja hanhia suurin joukoin. Joutsenet istuvat viikkokausia lumessa tarkastaen ja siistien valkeata höyhenystään ja odotellen veden aukeamista. Niiden voimakkaat törähdykset kuuluvat kauas kylään. Ja kun vedet rupeavat aukeamaan ja äänekkäitä hanhia ilmestyy yhä enemmän, sanotaan melun häiritsevän asukkaiden yörauhaakin. Mutta kansa on oppinut lintuja ihailemaan. Pyhäpäiväisin talonpojatkin rannoiltaan katselevat niiden leikkejä, eivätkä joutsenet enempää kuin arat hanhetkaan näy lähestyvää ihmistä pelkäävän. Lentoon lähtiessään ne eivät korkealle kohoa ja kauas katoa, vaan laskeutuvat jälleen vähän matkan päähän. Keväällä v. 1928 näin Nurmijärvessä 12 joutsenta kahtena joukkueena, toisessa 7, toisessa 5 yksilöä, mutta pari kolme viikkoa varemmin niitä oli ollut useita kymmeniä. Hanhia oli ainakin seitsemässä kohdassa, yhdessäkin 25 yksilöä. Keväällä v. 1930 niitä oli ollut enemmän kuin koskaan ennen. En joutunut oikeaan aikaan nytkään. Ne olivat jo jättäneet järven ja koko seudun. Mutta päättäen ulostuksista, joita oli kaikkialla pitkin rantamättäitä lintuja oli ollut runsaasti. Nyt nähtiin enään 4 hanhea, jotka aivan läheltä kohosivat lentoon. Koosta päättäen ne olivat metsähanhia, *Anser fabalis*. Keväällä v. 1928 luulin kuitenkin nähneeni parven pienempiä kiljuhanhiakin *A. erythropus*. Jos järvi ei kuivuisi, vaan pysyisi vähävetisenä koko kesän, en pitäisi ensinkään mahdottomana ajatusta, että joutsenet täällä alkaisivat kotiutua. Katselin joutsenten elämää kauan eteläiseltä rantakalliolta lämpöisenä kevätpäivänä, kun vesi peilityynenä kimalteli ja edellisen syksyn kellastuneet ruohomättäät somasti siihen kuvastuivat. Mahtavat linnut olivat kohonneet järven keskeiselle mutamättäälle toisten leikkiessä kohotetuin siivin ja vettä pärskytellen. Se oli ilmeistä lemmenleikkiä, jonka heti kohta oikeaksi totesin. Kohta ne kaikki kohottivat siipensä ja nousivat lentoon kiertäen somasti koko järven pariin kertaan, kunnes laskeusivat samalle paikalle jälleen. Yönsä ne nukkuivat rantamättäällä, jonne jättivät aika lailla valkeita höyheniä. Minne ne lopuksi katosivat, sitä emme tiedä. Eihän nyky-

sin tiedetä joutsenten pesivän missään maamme rajojen sisäpuolella.

Uusia tulokkaita, joita ei ennenvanhaan järvässä ja sen rannoilla tavannut, oli nyt moniaita. Huomiota herätti naurulokki *Larus ridibundus*, jotka parveilivat kaislikon yläpuolella. Keväällä v. 1928 niitä oli satoja, v. 1930 joukun verran vähemmän. Sini-sorsia ja taveja oli nytkin aika paljon, ehkä pesivinä enemmän kuin muita, mutta uusina saatoin merkitä heinätavin *Anas querquedula*. Runsaasti oli punanarskuja, tukkanarskuja, lapasorsia ja haapanoita. Jouhisorsia näimme useampaan kertaan sekä vedessä että ilmassa, mutta tuskinpa niiden voidaan olettaa jäävän tänne pitemmäksi aikaa. Järvässä oli edelleen silkkiuikkuja, mustakurkku-uikkuja ja nokikanoja. Joku telkkä ja tukkakoskelokin näyttäytyi. Töyhtöhyppiä asusti rannoilla, sen pesä, jossa oli 2 munaa, oli pienellä mättäällä, mutta useimpia varmastikin varis, oli käynyt verottamassa. Isokuovi huuteli kauempana ja taivaanvuohet kohosivat lentoon yksitellen tai parittain. Varmaan nekin siellä pesivät nyt entistä lukuisemmin. Pensaikossa asusti, kuten ennenkin, ruokokerttu ja pajusirkku. Keväisellä kyntöpellolla asteli parvi kauniita kapustarintoja *Charadrius apricarius* suunnitellen kaukaista matkaa Pohjolaan.

Zusammenfassung. Die Vogelfauna des Nurmijärvi-Sees. Der Nurmijärvi-See liegt ungef. 40 km nördl. von Helsinki in dem Kirchspiele gleichen Namens. Seine Form geht aus der beigefügten Karte hervor. Die grösste Länge beträgt 2,5 km, die Breite 1 km; das Wasserareal war vor der Senkung ungef. 2 qvkm und 53 m über der Meeresfläche. Die Wassertiefe wechselte je nach dem Wasserstand Zwischen 1—3 m. Die Ufer sind sanft, der Boden entweder Schlamm oder Lehm, die Vegetation reich. Dem Ufer zunächst wurde der See von einem dichten hellgrünen Schachtelhalmgürtel (*Equisetum limosum*) umgeben, dessen Breite 25—200 m betrug. Ausserhalb dieses Gürtels gab es einen blaugrünen Rohrgürtel (*Scirpus lacustris*), der in den beiden Enden des Sees am mächtigsten war. Der *Scirpus*-Gürtel war nicht so einheitlich wie der *Equisetum*-Gürtel, sondern er wuchs in grösseren oder kleineren Beständen, zwischen denen offene Tümpel lagen. Noch weiter ab verbreitete sich ein dritter Gürtel von *Phragmites communis*, der noch unzusammenhänger war als der vorige. Auf den Blänken im Schilf wuchsen *Nymphæa*, *Nuphar*, *Potamogeton* und *Sparganium*,

noch weiter hinaus *Sparganium natans* grosse Ringe bildend. Im West- und NW-Ende gab es feuchte Wiesen und Sümpfe, im Süden und Norden höheres Gelände.

Wenn das Schmelzwasser im Frühjahr von allen Seiten her dem See zuströmte, erweiterte sich die Oberfläche des Sees um 1 qvkm und die Strandlinie rückte weit auf die Niederungen zurück. Mitten im Sommer wurde sie in entsprechendem Grade beschränkter und die Wassertiefe kleiner; während der Herbstregen war es wieder umgekehrt.

Mein Elternhaus befand sich am Südufer des Sees, von wo aus ich während 30 Sommern die vogelwelt beobachtete. Anfangs brüteten am See nur zwei Entenarten, *Anas platyrhyncha* und *A. crecca* in resp. etwa 100 und 50 Paaren; ihre Zahl wechselte in verschiedenen Jahren. Damals hörte die Schonzeit bereits am 15 juli auf, und an diesen Tage wurden grosse Mengen der Vögel erlegt. Aber im August fanden sich neue Scharen von anderen Seen ein: Pfeifenten *Anas penelope*, Spitzenten *Anas acuta*, Spatelenten *Spatula clypeata*. Nester dieser Enten fand ich nie. Später bürgerte sich im See der Wasserpest *Helodea canadensis* ein, der alles bedeckte, und neue Schilfdickichte bildeten sich. In der Vogelwelt konstatierte ich Neukömmlinge: *Fulica atra*, *Podiceps cristatus*, *P. auritus*, *Nyroca ferina*, deren Zahl sich mit jedem Jahr vermehrte. Zufällig erschienen Durchzügler, Scharen von *Clangula hyemalis*, *Bucephala clangula*, *Oidemia nigra*, *Mergus serrator*, *Nyroca fuligula*, *Colymbus arcticus*, *C. stellatus*, *Podiceps griseigena*, *Larus canus*, *Sterna hirundo*. Am Ufer wohnte *Tringa hypoleucos*, auf den Strandwiesen der grosse Bruchvogel *Numenius arquata*, die Bekassine *Capella gallinago*, *Porzana porzana* und *Crex crex*. Auf der Sumpfwiese fand ich am 13. VI. 93 das Nest eines Bruchwasserläufers *Tringa glareola* und ein paar Tage später zwei Brutten. Durchziehend zeigten sich *Tringa nebularia*, *T. erythropus*, *T. glareola* und *Calidris Temminckii* sowie *C. ferruginea*, von welcher Art ich am 29. VIII. 95 ein Ex. erlegte. Im J. 1898 erschien zum ersten Mal der Kiebitz; der mit Intervallen von ein paar Jahren immer zugenommen hat. Noch seien erwähnt *Emberiza schœniclus*, *Acrocephalus schœnobœnus*, *Motacilla flava*, *Anthus pratensis* und *Saxicola rubetra*. Der Fischadler *Pandion* horstete auf einer hohen Föhre und fischte täglich im See; der Baumfalke *Falco subbuteo* lag der Libellenjagd ob.

Vor mehr als zwanzig Jahren wurde der Ausfuhrgraben tiefer gemacht, man hoffte ein paar qvkm Acker- und Wiesenland dadurch zu gewinnen. Allein der Fluss konnte immernoch nicht genügend schnell das Wasser wegbefördern, sodass die Seeufer im Frühjahr und während der Herbstregen immer überflutet wurden. Man kann im Frühling kaum eine Veränderung des ursprünglichen Zustandes erblicken. Die Weidendickichte sind nur etwas weiter ab gerückt, und am Nordufer prangt *Typha latifolia*. Jetzt ist der ehemalige See ein wahres Vogeledorado geworden. Bevor das Eis im Frühling noch geschmolzen ist, finden sich *Schwäne* und *Gänse* ein, *Anser fabalis* und *erythropus* (?) in grossen Flügen. Die sind gar nicht scheu, denn sie werden von der Ortsbevölkerung geschützt. Erst in der ersten Maiwoche ziehen sie weiterwohin, das wissen wir nicht. Ferner hat sich die *Lachmöwe* angesiedelt, ebenso *Anas querquedula*, sehr zahlreich sind *Nyroca ferina*, *fuligula*, *Spatula clypeata*, *Fulica atra*, *Podiceps cristatus* und *auritus*. Auf den Strandwiesen hausen *Vanellus* und *Capella gallinago* zahlreicher als je zuvor, im Riedgras und Weidendickicht *Acrocephalus schænobænus* und *Emberiza schæniclus*.

Några fynd av *Muscicapa p. parva* (Bechst) i åländska skärgården.

Av J. SNELLMAN.

I brev till Riksmuseum i Stockholm nämnde jag senaste höst om, att vår minsta, för en tid tillbaka så gott som okända flugsnappare vid särskilda tillfällen ertappats på Signilskär, den åländska arkipelagens längst mot väster framskjutna förpost och hållplatsen i havet för tusentals flyttfåglar av olika slag. Kort därefter hade jag nöjet mottaga professor LÖNNBERGS vänliga svar, vari denna fråga närmare berördes. Jag tillåter mig citera:

„Meddelandena om den lilla flugsnapparen voro synnerligen intressanta, emedan de synas ge en förklaring till, att denna art på senare tid ej så sällan visat sig här i Stockholmstrakten och möjligen eller troligen häckat här. De talrika observationerna på Åland synas ju angiva, att den flyttar över där. Men varifrån kommer den? Den säges ju vara sällsynt i Finland. Är detta ett fak-